

آیین نامه اجرایی قانون حفاظت در برابر اشعه

(مصوب ۱۳۶۹/۲/۲ هیأت وزیران و
اصلاحیه هیأت وزیران به تاریخ ۱۳۸۶/۷/۱۵)

ماده ۱- هدف:

این آئین نامه به منظور حسن اجرای قانون حفاظت در برابر اشعه مصوب ۱۳۶۸ تنظیم و تدوین گردیده است.

ماده ۲- تعاریف:

- ۱- "قانون" در این آئین نامه به قانون حفاظت در برابر اشعه اطلاق می گردد.
 - ۲- "پرتوهای یونساز" از نظر حفاظت در برابر اشعه به پرتوهائی مثل ایکس، گاما، بتا، نوترون، آلفا و ذرات اتمی دیگر اطلاق می گردد که قادر به یونسازی در ماده می باشند.
 - ۳- "پرتوهای غیر یونساز" از نظر حفاظت در برابر اشعه به پرتوهائی مثل ماوراء بنفش، مادون قرمز، میکروویو، لیزر، امواج رادیویی و نظایر آن اطلاق می گردد که قادر به یونسازی در ماده نمی باشند.
 - ۴- "پروانه اشتغال" یک سند رسمی است که توسط "واحد قانونی" براساس مندرجات فصل دوم قانون، در رابطه با مفاد ماده (۳) آن و در صورت رعایت کلیه مقررات قانون و این آئین نامه و استانداردها، ضوابط و دستورالعمل های حفاظت در برابر اشعه غیر از مواردی که به موجب استانداردهای پایه مستثنی شده است، برای مدت مشخص بر اساس ضوابط واحد قانونی صادر می گردد.
 - ۵- "دارنده پروانه اشتغال" یک شخص است که پروانه را از "واحد قانونی" براساس مفاد فصل دوم قانون جهت اقدامات لازم مندرج در آن دریافت می دارد.
 - ۶- "شخص" به هر شخص اعم از حقیقی یا حقوقی و یا نماینده رسمی و یا قائم مقام هر یک از آنها اطلاق می گردد.
 - ۷- "پرتوکار" به شخص حقیقی اطلاق می گردد که حسب وظیفه با منابع مولد اشعه به طور مستمر و فیزیکی در ارتباط باشد که شامل پرتوکاران گروه الف و ب می گردد.
 - الف- پرتوکار گروه الف- به شخص حقیقی اطلاق می گردد که در شرایطی کار می کند که در [دز] سالیانه آن می تواند از $0/3$ حد دز معادل سالانه تجاوز نماید.
 - ب- پرتوکار گروه ب- به شخص حقیقی اطلاق می گردد که در شرایطی کار می کند که معمولاً دز دریافتی سالانه وی از $0/3$ حد دز معادل سالانه تجاوز نمی نماید.
 - ۸- "استانداردهای پایه" منظور حفاظت در برابر پرتوهای یونساز و ایمنی منابع پرتو- استانداردهای پایه (دارای شماره ثبت ۷۷۵۱ سال ۱۳۸۴ از موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران) برای پرتوهای یونساز و پرتوهای غیر یونساز- حدود پرتوگیری (دارای شماره ثبت ۸۵۶۷ سال ۱۳۸۵ از موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران) برای پرتوهای غیر یونساز در صورت اصلاح آخرین نسخه اصلاح آنها قابل استناد است.
- ماده ۳-** انجام هرگونه فعالیت در ارتباط با موارد مندرج در بندهای ۱، ۲، ۳ و ۴ ماده (۳) قانون که در استانداردهای پایه به عنوان موارد مستثنی شده تعیین شده، نیاز به اخذ پروانه اشتغال ندارد.
- تبصره-** واحد قانونی می تواند عدم الزام به اخذ پروانه را مشروط به رعایت مواردی نماید که در دستورالعمل ها مشخص می شوند.

ماده ۴- مسئول فیزیک بهداشت باید دارای حداقل درجه دیپلم در یکی از رشته های علمی و فنی با سابقه کار مؤثر در رشته حفاظت در برابر اشعه و گذراندن دوره های آموزشی تخصصی با تشخیص واحد قانونی بوده و از سلامت جسمی و روحی کامل برخوردار باشد.

تبصره - در امور ویژه کار با اشعه مثل پرتودرمانی، پزشکی هسته ای، مراکز بزرگ رادیولوژی، مراکز هسته ای و دانشگاهها، حداقل تحصیلات مسئول فیزیک بهداشت درجه کارشناسی در رشته های علمی و فنی در رابطه با پرتوها خواهد بود.

ماده ۵- شخص مسئول لازم است در رشته مربوط به حوزه پروانه مورد درخواست دارای حداقل تحصیلات کارشناسی در یکی از رشته های علمی و فنی در رابطه با پرتوها بوده و از سلامت جسمی و روحی کامل برخوردار باشد.

تبصره ۱- در شرایط ویژه در امور غیرپزشکی و کمبود متخصص در رشته مربوطه، دارندگان مدرک تحصیلی کارشناسی در یکی از رشته های علمی و فنی و موفقیت در آزمون های مربوطه با تشخیص واحد قانونی می توانند به عنوان شخص مسئول انجام وظیفه نمایند.

تبصره ۲- در امور تشخیص و درمان پزشکی شخص مسئول لازمست دارای تحصیلات و شرایط مشخص شده در ضوابط و دستورالعمل های وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی باشد.

ماده ۶- جهت صدور پروانه اشتغال باید اقدامات زیر بر حسب مورد بر اساس ضوابط واحد قانونی توسط متقاضی دارنده پروانه کسب انجام شده و مدارک لازم حداقل دو ماه قبل از اقدام نسبت به مفاد ماده (۳) قانون به واحد قانونی ارائه گردد.

الف- طبق ماده ۵ فصل دوم قانون، معرفی یک نفر به عنوان شخص مسئول و یک نفر به عنوان مسئول فیزیک بهداشت با سطح تحصیلی و تخصصی مذکور در مواد ۴ و ۵ این آئین نامه با ارائه مدارک تحصیلی و تخصصی و سوابق کار با اشعه.

ب- ارائه اطلاعات جامع طرح در رابطه با کار با اشعه که پروانه جهت آن درخواست شده است با توجیه و توصیف ضرورت انجام طرح و مزایای آن برای جامعه در مقایسه با سایر روش های موجود به طوری که پرتوگیری کارکنان و مردم جامعه به "هرچه کمتر مواجه [موجه] شدن [شدنی]" کاهش یابد.

ج- ارائه گزارش های علمی و فنی شامل نقشه های ساختمانی، تأسیسات، سیستم دفع فاضلاب و پسمان و غیره بر حسب لزوم.

د- ارائه مشخصات فنی کامل وسائل، دستگاهها و تأسیساتی که جهت کار با اشعه مورد استفاده قرار می گیرد (بالصاق [با الصاق] نقشه ها، کاتالوگ، محاسبات و غیره).

ه- ارائه فهرست کاملی از وسایل و تجهیزات ایمنی حفاظتی مورد استفاده در طرح.

و- در صورتی که طرح مورد نظر امکان پرتوزائی محیط را دارد ارائه گزارش محیطی و طرح جامع تجهیزات مورد نیاز جهت جلوگیری از آلودگی محیط و سیستم های اندازه گیری مربوط.

ز- ارائه دستورالعمل اوژانس [اورژانس] به منظور مقابله با سوانح در شرایط اضطراری.

ح- ارائه مدارک تحصیلی و تجربی و بازآموزی و آموزش پرتوکاران و کارکنان مربوطه.

ط- ارائه موافقت اصولی وزارتخانه، سازمان و یا هر ارگان ذیربط.
تبصره- درخواست صدور پروانه هیچ گونه تعهدی برای واحد قانونی جهت صدور پروانه در صورتی که درخواست کننده دارای شرایط لازم و کافی نباشد ایجاد نمی کند.

ماده ۷- دارنده پروانه اشتغال مکلف است دو ماه قبل از انقضاء مدت اعتبار پروانه خود درخواست تمدید نماید.

ماده ۸- وقتی مطابق مقررات این آئین نامه درخواست تمدید پروانه می گردد پروانه فعلی، در صورتی که قبلاً طبق مفاد ماده (۱۷) قانون به حالت تعلیق در نیامده و یا لغو نشده باشد، تا زمان تمدید و یا صدور پروانه جدید و یا لغو آن اعتبار خواهد داشت.

ماده ۹- در موارد خاص کار با اشعه با فعالیت محدود (از نظر تعداد منابع، انرژی، پرتوهی و کاربرد) براساس استانداردهای واحد قانونی و در صورتی که واحد قانونی تشخیص دهد که قوانین، مقررات، استانداردها و ضوابط و دستورالعمل های حفاظت در برابر اشعه می تواند به خوبی توسط یک یا دو شخص انجام پذیرد، یک یا دو نفر شخص حقیقی واجد شرایط می توانند مسئولیت شخص حقیقی دارنده پروانه، شخص مسئول و مسئولیت فیزیک بهداشت را به عهده بگیرند.

ماده ۱۰- به طور کلی اخذ پروانه شامل ارسال درخواست کتبی با مدارک مورد نیاز، ثبت درخواست، بررسی درخواست، بازرسی، مجوز اولیه و مجوز بهره برداری است. گذراندن این مراحل با عنایت به پیچیدگی کار با اشعه از ضروریات علمی و فنی است.

ماده ۱۱- در موارد کار با اشعه به طور محدود و یا برای مدتی که از یک سال تجاوز نکند و یا در مواردی خاص و بر حسب ضرورت با تشخیص واحد قانونی، بجای پروانه می تواند مجوز مدت دار با شرایط مندرج در آن صادر گردد.

ماده ۱۲- شخص مسئول مکلف است به پیامدهای ناشی از عدم رعایت مفاد قانون و این آئین نامه آگاه بود [بوده] و مسئولیت های مربوط را بپذیرد.

ماده ۱۳- مسئول فیزیک بهداشت مکلف است وظایف حفاظت در برابر اشعه فعالیت محدود پروانه را به عهده داشته و مسئولیت های مربوطه را آگاهانه بپذیرد.

ماده ۱۴- دارنده پروانه اشتغال، شخص مسئول و پرتوکاران مکلفند دستورالعمل ها و توصیه های مسئول فیزیک بهداشت را براساس قوانین، مقررات، آئین نامه ها، استانداردها و توصیه های واحد قانونی پذیرفته و به اجرا درآورند و نیازهای مربوط به حفاظت اشخاص حوزه پروانه را در اختیار وی قرار دهند.

ماده ۱۵- طبق ماده (۹) قانون، دارنده پروانه اشتغال مکلف است کلیه افرادی را که به کار با اشعه گمارده می شوند، قبل و بعد از استخدام و به صورت دوره ای در طول استخدام و یا در شرایط اضطراری، تحت معاینه ها و آزمایش های پزشکی لازم و آزمایش های تخصصی قرار داده و مدارک مربوطه را در اختیار واحد قانونی قرار دهد.

تبصره ۱- آزمایش ها و معاینه های پزشکی اولیه نباید زودتر از یک ماه قبل از شروع به کار با اشعه انجام شده باشد.

تبصره ۲- جهت هر شخص پرتوکار تحت پوشش پروانه لازمست یک پرونده شخصی که حاوی کلیه اطلاعات فردی از جمله سوابق پرتوگیری و نتایج آزمایشها و معاینه های پزشکی باشد تشکیل گردد.

تبصره ۳- در صورتی که در هر مرحله براساس آزمایش ها و معاینه های پزشکی تشخیص داده شد که ادامه کار با اشعه برای شخص زیان آور است لازم است توسط شخص مسئول و مسئول فیزیک بهداشت از ادامه کار وی با اشعه جلوگیری گردد.

تبصره ۴- از پرتوکاران گروه الف لازمست حداکثر هر شش ماه یکبار و از پرتوکاران گروه ب حداکثر هر یک سال یکبار و از هر دو گروه در شرایط اضطراری آزمایش و معاینه های کامل پزشکی بر حسب تشخیص و توصیه "واحد قانونی" به عمل آید.

تبصره ۵- آزمایش ها و معاینه های پزشکی لازمست براساس دستورالعمل واحد قانونی به عمل آید.

تبصره ۶- در صورتی که یک پرتوکار محل کار خود را تغییر دهد لازمست سوابق کار با اشعه، پزشکی و پرتوگیری وی عیناً به محل کار جدید منتقل شود.

ماده ۱۶- دارنده پروانه اشتغال مکلف است در صورت بروز سانحه و یا پرتوگیری مشکوک هر شخص حقیقی ناشی از کار با اشعه حوزه پروانه خود را مورد آزمایش ها و معاینه های پزشکی قرار داده و مراقبت های پزشکی لازم را تا حصول اطمینان از سلامت وی ادامه دهد.

تبصره ۱- [تبصره-] کلیه هزینه آزمایش ها و معاینه های پزشکی قبل از استخدام و دوره ای و شرایط اضطراری به عهده دارنده پروانه اشتغال است.

ماده ۱۷- اشخاص بین ۱۶ تا ۱۸ سال سن مشغول در دوره های آموزشی و پژوهشی می توانند فقط در گروه کاری (ب) مشروط بر این که قوانین و مقررات و استانداردهای حفاظت در برابر اشعه را رعایت نمایند با کسب مجوز از واحد قانونی از مفاد بند یک ماده (۱۰) فصل دوم قانون مستثنی گردند.

ماده ۱۸- بهای خدمات ارائه شده از طرف واحد قانونی تا ارسال تعرفه جدید طبق تعرفه مصوب ۶۷/۰۳/۱۸ هیئت وزیران دریافت می گردد.

ماده ۱۹- به منظور اجرای بند (۳) ماده (۲۰) مقررات ویژه قانون، موارد زیر لازم الاجراست:

۱- خدمت و افزایش خدمت قابل احتساب در بند (۳) ماده (۲۰) قانون حداکثر ۳۰ سال خواهد بود.

۲- تشخیص نهائی سوابق کار با اشعه و احتساب افزایش خدمت به تأیید واحد قانونی می باشد.

۳- هر گاه شخصی بر طبق مقررات این آئین نامه بازنشسته و بعد معلوم شود که براساس تقلب و مدرک سازی به این استحقاق رسیده است از امتیاز بند (۳) ماده (۲۰) کلاً محروم و مکلف به پرداخت کلیه وجوهی است که به وی پرداخت شده و خسارات ناشی از آن از وی اخذ خواهد شد.

ماده ۲۰- احتساب سوابق کار با اشعه جهت بازخرید، بازنشستگی، از کارافتادگی و تعیین حقوق وظیفه به شرح زیر می باشد:

الف- کارکنان با پرتو گروه "الف" به ازاء هر سال خدمت یک سال افزایش خدمت مورد قبول تا حداکثر ده سال.

ب- کارکنان با پرتو گروه "ب" به ازاء هر سال خدمت شش ماه افزایش خدمت مورد قبول تا حداکثر پنج سال.

تبصره ۱- [تبصره-] در مورد افرادی که قبل از تصویب قانون با تشخیص واحد قانونی به طور مستمر به کار با اشعه اشتغال داشته اند فقط بند (۳) ماده (۲۰) قانون لازم الاجراست.

ماده ۲۱- هر شخصی که براساس مفاد مقررات قانون و این آئین نامه بازنشسته می گردد، مجاز به اشتغال مجدد به کار با اشعه نخواهد بود.

ماده ۲۲- به منظور اجراء مفاد مندرج در ماده (۲۰) قانون (به استثنای بند ۳)، به افرادی که به طور مستمر به کار با اشعه اشتغال دارند بر حسب مورد مزایای زیر تعلق می گیرد و از تاریخ تصویب قانون (تاریخ ۶۸/۰۱/۲۰) لازم الاجراست.

الف- به پرتوکاران گروه الف تا میزان حداکثر ۱۰۰٪ مزایای مندرج در بندهای ۱، ۲، ۴ ماده ۲۰ قانون طبق شرایط زیر:

- بر حسب تجربه و تبحر در کار با اشعه تا ۲۰٪
 - بر حسب داشتن گرایش هسته ای در دوران تحصیل و یا گذراندن دروس فیزیک بهداشت و یا فیزیک پزشکی یا دوره های تخصصی حفاظت در برابر اشعه تا ۲۰٪
 - بر حسب به کار بردن وسایل حفاظت در برابر اشعه فردی و وسایل حفاظتی مورد نیاز تا ۱۰٪
 - بر حسب شرایط کار حداکثر تا ۵۰٪
- باید توسط دارندگان پروانه اشتغال اعمال و پرداخت گردد.

ب- به پرتوکاران گروه (ب) تا میزان حداکثر ۶۰٪ مزایای مندرج در بندهای ۱، ۲ و ۴ ماده ۲۰ قانون طبق شرایط زیر:

- بر حسب تجربه و تبحر در کار با اشعه تا ۱۵٪
- بر حسب داشتن گرایش هسته ای در دوران تحصیل و یا گذراندن دروس فیزیک بهداشت و یا فیزیک پزشکی و یا دوره های تخصصی حفاظت در برابر اشعه تا ۱۰٪
- بر حسب به کار بردن وسایل حفاظت در برابر اشعه فردی و وسایل حفاظتی مورد نیاز تا ۱۰٪
- بر حسب شرایط کار تا حداکثر ۲۵٪

باید توسط دارندگان پروانه اشتغال اعمال و پرداخت گردد.

تبصره ۱ - [تبصره-] مزایای فوق الذکر در صورت تغییر شرایط این آئین نامه و یا شرایط کاری شخص لازم التعمیر است.

ماده ۲۳- علاوه بر احکام مندرج در این آیین نامه در موارد ضروری و در چارچوب قانون و این آیین نامه و با رعایت سایر مقررات، دستورالعمل ها و ضوابط لازم از جمله ضوابط مربوط به اصول حفاظت در برابر اشعه، پروانه و مسئولیت های آن، پرتوگیری شغلی، پزشکی، مردم و مقررات ایمنی منابع پرتو با تصویب واحد قانونی ابلاغ خواهد شد.

تبصره - ضوابط موضوع این ماده در مورد مؤسسات پزشکی به تایید وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و واحد قانونی خواهد رسید.

ماده ۲۴- با توجه به تغییرات سریع در دانش حفاظت در برابر اشعه، مقررات این آئین نامه می تواند هر دو سال یکبار و بر حسب ضرورت و اضطرار طبق تشخیص "**واحد قانونی**" و پس از تصویب دولت مورد تجدید نظر قرار گیرد.